Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһун!

САНА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл аптыныы ыйтан тахсар

№150 (5195) | 1978 сыл. Ахсынньы 19 күнэ | Сыаната 2 харчы.

ОПТУОРУННЬУК

СССР онус ынырыылаах Верховнай Советын быыбардарын аныыр туһунан

СССР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҺА

СССР Конституциятын (Торут Сокуонун) 90-нус уонна «СССР Верховнай Советын быыбардарын туһунан» СССР Сокуонун 12-с ыстатыйаларыгар сөп түбэһиннэран, СССР Верховнай Советын Президиума УУРАР:

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын онус ынырыылаах Верховнай Советын быыбардарын 1979 сыл кулун тутар ыйын 4 күнүгэр, баскыһыанньа, аныырга.

СССР Верховнай Советын Президиумун Председателэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Верховнай Советын Президиумун Секретара М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 сыл ахсынньы ыйын 13 күнэ.

ССКП райкомугар

СҮӨҺҮ КЫСТЫГЫН ХААЛЫЫТТАН ТАҺААРЫАХХА

ССКП райкомун бюрота 1978—1979 сс. общественнай сүөһү кыстыгын тэрийиигэ ССКП обкомун бюрота партия райкомун отчуотугар 1978 сыл ахсынньы 11 күнүнээҕи уураахтыын олоххо киллэрэр дьаһаллар туһугарынан боппуруоһу дьүүллэстэ.

Бюро сүөһү кыстыгын тэрийиигэ ойуоҕун партийнай, советскай уонна тыа хаһаайыстыбаннай органнара таһаарбыт бедэг итэҕэстэрин ССКП обкомун бюрота саамай сөпкө уонна бириэмэтинэн ыйбытын бэлиэтээтэ. Кыстыкка эрдэ боппуруоспутэх, сааскы суох быстарыгыны таһаарбыт солбуллуулар бастакы иккиэ ыйга үгүс ынах сүөһү туһата суох өлө, дьүдэйдэ-холуйа, үүтү ыаһын уҥаханнык таҥнары түстэ, эбэтэр сыл туһаайыллаах кэмиттэн бэрт фуражнай ынахтан ылыы 25 кг аччаата, ыччат сүөһү иргэҺэ 186 кг намтаата.

Сүөһү кыстыгын тэрийии бедэг итэҕэстэриттэн биирдэстэриниэн от кэмчитин үрдүнэн дьыл баччатыгар диэри эбии аҥылык биһиэхэ дулҕаны сөпкө сир ахсын миэссэбайдык одохтоно иликэ буолар. Былыргы туругунан ойуоҕун үрдүнэн күнүгэ баара-суоҕа 137 тонна дулҕа сүөһүгэ бэриллэр. Биирдэ үксүн итиитэн алтынньы-сэтинньи ыйларга Эрилик Эристиин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтарга 267 тонна от графиктан ордук ороскуоттаана. Биир да хаһаайыстыбаҕа сүөһүгэ минеральнай эбии аҥылык [illegible] сарытовскай закваска онтоҕуллуоҕ. Болоҥхоннор эбии аҥылык хаачыстыбата молох.

Ордук ыарахан балаһыанньа сылгы кыстыгар үөскээтэ. Хаар халыҥаан үһун күүстэх тымныылар түһэннэр хайыы-үйэ 1000 кэриҥэ сылгы аҥылыкка киирдэ.

Итиэннэ үрдүнэн тыа хаһаайыстыбатын управленнета, совхозтар директордара, партийнай комитеттара, профсоюз рабочкомнара общественнай сүөһү кыстыгын тэрийиигэ ССКП райкомун бюротун уонна райсовет исполкомун кэккэ уураахтарын, быһаарыыларын толоруута эмиэнэ суох сыҥнаппыттарын, оперативнайа суох үлэлээбиттэрин, алын сылайар кадрдарга, специалистарга көрдөбүлү намтаппыттарын райком бюрота бэлиэтээтэ.

Бюро, ССКП обкомун бюротун уураахтарын быһаччы сылаатаҕа уонна толоруута ылан туран, общественнай сүөһү кыстыгын тэрийиигэ таһаарыллыбыт бедэг итэҕэстэри түргэнник туораталларыгар, кыстыгы ыйдарыгар сүөһүгүтэн бородуукпутун ылыы уонна соҕотуоҥкалаабын эбэҥэлэстибэлэрин халбаҥа суох толоруулуу хаачыйаллардыгар управление сылаатын, совхозтар директордарын уонна парткомнар секретарларын эбэҥнэстэтэлээтэ.

Ордук улахан болҕомтэ оту кэмчиэн, толору кодьүүстэхтэн ороскуоттаһыыга, эбии аҥылыгы миэссэбайдык соҕот ыыталаан уонна үчүгэй хаачыстыбаахтык бэлэмнээн сиэтиигэ ууруллуохтаах. Совхозтар сылаатыларга былаанныыллыт кормодьохтар тутуулларын 1979 сыл тохсунньу 10 күнүгэр диэри сүтэрэн үлэҕэ киллэриахтээхтэр.

Ахсынньы ый аҥнаан барыы хаһаайыстыбалар талах мэҥэхтэн бэлэмнэнэр ыалгаах звеноларын тэрийэн, кинилэргэ чопчу сорудахтары тиэрдэн Ленин ордуна киллэриэхтээхтэр.

Партийнай тэриллэлэр, сельсоветтар исполкомнара, ойуоннаҕы штаб сүөһү кыстыгар общественность миэссэбай субуотуннуктарын баспаһыанныктарын тэрийиэхтээх.

«Сельхозтехника» холбоһуга (управляющай Шадрин А. А.) совхозтарга кыстык тэрээһиннэргэ техническай кэмэ, ойуоннаҕы ветеринарнай станция (начальник Николаева В. И.), ветбиблиотека (сэбиэдиссэйэ Дьячковская С. Г.) сүөһү витаминнар эмтиир-сэрэтэр үлэлэрин күүһүрдүүхтээхтэр. Тыа хаһаайыстыбатын управленнета (начальник Коркин Е. П.) аҥаарат үлэтин, совхозтарга практическай көмөнү тэрийэн туһсарыахтаах, ордук ыарахан балаһыанньалаах отделениелэргэ, фермаларга специалистары бастайаннайдык сыныран үлэлэтиэхтээх. Ухаан болҕомтону сылгы кыстыгын тэрийиигэ уруохтаах.

Народнай хонтуруол ойуоннаҕы комитета (председатель Эверстов Н. Е.), ойуоннаҕы «Комсомольскай прожектор» штаба (начальник Попов В. Е.) сүөһү кыстыгар народнай дозорнайдар, комсомольскай постар үлэлэрин тосту туһсарыахтаахтар, миэссэбай рейдэлэри, общественнай көрүүлэри тэрийэллэр баар итэҕэстэри бириэмэтинэн ааҕыллыга уонна туораталыга быһаччы комсомолбуоҕуттаах.

РСФСР ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН СЕССИЯТЫГАР

МОСКВА. (ССТА). Ахсынньы ый 15 күнүгэр Кремль Улахан дыбарыыстыгар РСФСР тохсус ыгырылаах Верховнай Советын тохсус сессията иккис күнүн үөскээтэ. Депутаттар 1979 сылгы РСФСР экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын уонна 1978 сылга былаанны толоруу хаамыытын туһунан, 1979 сылга республика Государственнай бюджетын туһунан уонна 1977 сылга бюджеты толоруу туһунай дакылааттарыгар эрдэ саҕаламмыт дьүүллэһиигэ сылдьаатылар.

Тыл этиитэр 1979 сыл мөлүйүөнүнэр уларыйар үлэлэриниэн оҥоһуллубут уонна сайдыбыт бөдөҥ оруоннар старта ыларын бэлиэтэлиэхтэр. Л. И. Брежнев ССКП ЦК сэтинньи-тэбэ (1978 с.) Пленумунар этиитэ Советскай дьон аҕар ахтыыстарын сайдыбыт хотоҕулуутун үөскэтэ. Россия үлэһиттэрэ, советскай норуот бүтүүнүн курдук, Пленум чуолкайдыы бириэмэлэрэ уонна киниилэри саҥа чыпчаллары бэлэлиэхтэрэ. Пленум чуолкайдыы, пятилетка быстанньах сорудахтарын сиҥнэллэхтэн олоххо киллэрэргэ сылаатта быһыытынан этиллэллэр.

Депутаттар улахан болҕомтону экономика уонна хаачыстаныгы буолуу, үлэ оборуудуутун үрдэтии, производствоҕа, науканы уонна бастыҥ опыт, техника саҥа ситиһиилэрин олоххо киллэрии боппуруостарыгар уурдулар.

Сессия трибуунатыттан партия уонна государствоҕа Хара суора сүөх сир-колхозтарыгар уонна совхозтарыгар айылҕа ыарахан усулуобуйаларынан сибэстэхтэн оҥоһуллубут материальнай уонна финансовай көмө ыйыллыбыт махтал тыллара этиллиннилэр. Арааттардар ити көмө мунутуур көдьүүстээхтик туталыллыаҕа диэн эрэнэрдилэр.

РСФСР Верховнай Советын бастаанньалаах комиссиялара дьиэлэр капитальнай өрөмүөннэригэр, доруобуйа хаачыстабылыгар, норуот үөрэҕэриитигэр, культуура, социальнай хаалта, сельскай уонна бөҺүөлэктээҕи Советтар ыыстарыгар уонна оборудованиеҕа бөлүпүүлэригэр, тыа сирдэриигэр оҕолоор ортолоох-ортотуор физкультурнай уонна спортивнай үлэлэр сайдыыларыгар ороскуоттары 54900 тыһыынча солкуобайынан улаатыннаралларын кыаллар кыахтаах-ыарыннар аҕаллаларын туһунан депутаттарга ыйытыннарыллыннэ. Норуот үөрэҕэриитигэр уонна доруобуйа-хаачыстабылыгар үбүлэһиннэ улаатыннарыы сүүньүнэн оҕо учреждениелэригэр туһаайыллара көрүллэр.

Арааттардар, республика экономиката уонна культуратаа салгыы үүнүүлэрин, үлэһиттэр олохторун уйгутун үрдэтиннэ, 1979 сылааҕы Государственнай былааны уонна бюджеты биэргэтэрэ этиллэр.

Тыл этиилэр бүппүттэрин кэннэ түмүк тылы РСФРС Министрдэрин Советын Председателин солбуйаччы, республика Госпланын Председателэ депутат Н. Н. Маслеников ылла. Депутаттар 1979 сылга РСФСР экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын туһунан Сокуону уонна 1978 сылга республика экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын толоруу хаамыытын туһунан Уураахтары бирэ-сиэннэ ылыннылар.

Итиннэ түмүк тылы РСФСР Үбүн министрэ депутат А. А. Бобровников эттэ. 1979 сылга РСФСР Государственнай бюджетын туһунан Сокуон бирэ-сиэннэн ылыллар. Киллэриллибит уларыйыылар уонна көмөрүүлэр учуоттаммыттарын кэннэ кини дохуоттара уонна ороскуоттара 68165961 тыһыынча солкуобайынан биэргэтиллэр. Итиннэ тэҥэ 1977 сылга республика Государственнай бюджетын толоруу туһунан Уураах ылыллыбыта.

«История уонна культура паамятныыктарын харыстаһын итиэннэ туһаныы туһунан» РСФСР Сокуонун быраайыатын туһунан РСФСР Верховнай Советын норуот үөрэҕэриитигэр, науканы уонна культураҕа комиссиятын председателин солбуйаччы Г. А. Николаев оҥордо.

Российскай Федерация, диэтэ кини, биһиэхэ ааҕа колуонналэриниэн хаалларыллыбыт мунура биллибот соҕумэр историческай-культурнай сыаннастардаах. Билигин кэмнэ РСФСР-гар государство харыстабылыгар история, археология, куораты тутуу уонна архитектура, искусство 20 тыһыынчаҕа чугаһыыр паамятныыктара баалларыллар. Республика музейдара 20 мөлүйүөн харинэ сыаналаах экспонаттардаахтар.

Дакылаатчыт культурнай пэһиилэстибэни харыстааһынна Бүтүн Россияҕа история уонна культура паамятныыктарын харыстааһын обществото, профсоюзтар, ыччат тэриллэрэ, айар уонна атын да общественнай тэриллэлэр дьоһуннаах оруолу ылыахтаахтарын туһунан эттэ.

РСФСР Сокуонун ылыыны ССКП XXV съезтэн ылыллыбыт социальнай-культурнай программаны олоххо киллэриигэ бөдөҥ хардыынан буолуоҕа.

Бу боппуруоһу дьүүллэһиигэ кэннэттэн депутаттар РСФСР «История уонна культура паамятныыктарын харыстааһын итиэннэ туһаныы туһунан» Сокуонун уонна Сокуону олоххо киллэрии бэрээдэгин туһунан Уураахтары бирэ-сиэннэн ылыннылар.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Секретара Х. П. Нешков дакылаатынан Верховнай Совет Республика Верховнай Советын Президиумун Быйаахторын бигэргэтэр итиэннэ туһаныы туһунан Сокуоннары уонна Уураахтары ылынна.

Маҥан РСФСР тохсус ыгырылаах Верховнай Советын тохсус сессията үлэтин бүтэрдэ.

Николай Арзаков (снимокка) ыччат сылаатыта райкомҥа болуотуннуҥуунан үлэлии киирбитэ. Эбэр кыһы кылгас кэм иҥнэр кыайыыларынан, дьоҕуурунан коллектив ортотугар ыытыллыбыта. Биэдэ сабыы кинини сотто кийиллэх гитуу бириигэдэтин сылайаччылаах анаабыттара.

Николай улэлии-улэлии Благовещенскийдааҕы гитуу техникумуттан котохтан үөрэнэр.

П. ОКОНЕШНИКОВ фотота.

СҮӨҺҮГЭ КИМ ТӨҺӨ ЭБИИ АҤЫЛЫГЫ СИЭТТЭ

(Ахсынньы 18 күнүнээҕи түмүгүнэн)

Совхозтар, отделениелэр	Үаһыт ахсаана	Лабыкта (центнер)	Дулҕа (тонна)	Иск. үүт (тонна)	Уобрас кэнньэрбэ (тонна)
Карл Маркс	57	182,6	841	114,3	7205
Одьулуун	11	11,6	224	26,2	1587
Болугур	14	17	39	38,3	2113
Мугудай	19	—	163	37	2104
Бахсы	13	157	415	22,8	1401
Субуруускай	25	—	116	19,6	2002
Хатылы	10	—	66	19,6	510
Болтоно	9	—	50	—	870
Соловьев	6	—	—	—	622
Эрилик Эристиин	25	395	263	58,7	4785
Хоптово	7	175	53	9,7	1110
Хадаар	5	40	102	8,4	1247
Хайахсыт	6	180	108	10,6	1472
Чакыр	7	—	90	30	956
«Чурапчы»	23	410	302	143,6	2762
Сылан	12	310	156	67,4	1186
Кытаанах	7	90	103	—	879
Арыылаах	4	10	43	76,2	697
Ор. үрдүнэн	130	987,6	1612	336,2	16754

Тыа хаһаайыстыбатын управленнета.

Партийнай конференция уураахтарын дьүүллэһэллэр

ИНГЭН-ТОНГОН КЭПСЭТИИ

Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдаахы отделениетын уонна Амма орто оскуолатын коммунистара оройуоннаахы XXV партийнай конференция үлэтин түмүктэрин уонна партийнай тэриллэр соруктарын, ССКП КК сэтинньитээҕи (1978 с.) Пленумун уураахтарыттан, ити Пленумнаа табаарыс Л. И. Брежнев этиититтэн үөскүүр таҕыстар соруктары кэпсиник, ингэн-тонгон дьүүллэстилэр.

Дакылаатыка даҕаны, кэпсиитигэ тыл эпиит 9 коммунистар этиилэригэр даҕаны партийнай-тэриллэр, хаастаҕай - политическай үлэ туруга, хаһаайыстыбаны партийнай салайыы бөҕөҥнөрүөстэра сиҥилии ырытылыннылар. Бэлэмнэнии кэмигэр бэлэтэммитин курдук, оройуоннаахы партийнай конференция ыйыыта итэҕэстэрэ бу партийнай тэриллэр үлэлэригэр тоҕоруу сыһыанналаахтар.

Совхоз отделениетыгаахы партийнай тэриллэ кэпсиитэ сыллаҥа бытааннык үөскүүр. ССКП кэмитигэр үүнэр баҕа баарын үрдүнэн партийнай тэриллэ, кини бөрөта бу бөҕөнүөрүөҕунан бытааннаахтык дьарыктаммат. Общественнай тэриллэр үлэлэрин салайыы, кинилэрин ситэтэ суох. Бинир үксүн онон даҕаны үлэһиттэри питэр үлэ эрэйиллэрин курдук кэлиммик, барыы хаһаалларынан ыыйан ыытыллыбат. Политинформатордар, агитатордар сыҥыарыллыбыт учаастактарыгар сэдэхтик сылдьаллар.

Олохтоох орто оскуола коллектива үөрэтэр-иитэр үлэ хаачыстыбатын туһугар ыарыы ыаахтары ситэ туһаммат. Үөрэнээччилэр үөрэҕи билиилэрин таҥыма билигин да кордобулаах эпиитэттэбэт. Сорох үөрэнээччилэр оттуларыттан спар-майгы бырааблаларын куруубайдык кэһии түбэлтэлэрэ тахса туралларын. Оскуолаҕа физкультурнай-спортивнай үлэ молтох туруктаах. Үөрэнээччилэри үлэҕэ иитиигэ оскуола, тоҥоруттар, общественность бинигэ үлэлэһиннэрэ быаанныаахтык, ыскиллээхтик тэриллэ илик. Итиннэ мэнигнайгы сүһүөх партийнай тэриллэ (секретарь Попов П. Е.) оскуолаҕа үөрэтэр-иитэр үлэни туһаарыыта педагогическай коллектив, коммунистары эссо түмэ тардыан, учууталлар, иитиэччилэр, ыллаах салайааччылары эпиитэлиэстэрин салгыы үрдэтэрин эрэйэллэр.

Коммунистар бэйэлэрин этиилэригэр отделениеҕа сүөһү кыстыгын тэрийии итиэҕэстэригэр саамай сопко жэнгиник тохтоотулар. Кыстык бастаҥы икки хайыгар куһаҕан көрүүтүнэн харайыыттан 23 ынах сүөһү, ол иһигэр 14 бороску, туһата суох өлбүт. Кэнньүнэн өлүү ахсыныыта эмиэ салҕана турар. Ыанныыгы эбии аһатыыны эрдэттэн тэрийбэтэх түмүгэр аспыт эйдэҥэ үүт ыама улаханнык быһа түспүт, онон отделение үүтү валовой ыыы сыллааҕы былаанын толорбот кутталламмыт. Ыччат сүөһүнү көрүүхарайыы, аһатыы эмиэ эрбэх итиэҕэстэрдээх. Кэнникигэ иики эйгэ биирдии бороску ыйаанныын орто эбиллиитэ баара эрэ 12,1 кг тэҥнэстэ (былырыыгы ыытаҕар 20,6 кг аҕыйах).

— Былыр сүөһү кыстыга ордук ыараата,—диэтэ кырдьаҕас коммунист П. К. Дьячковскай.—Онон миэстэҕэ тэрийэр үлэни хаһаангытааҕар даҕаны туһсарар наада. Сүөһү турар учаастактарыгар, хотонноругар чаастатык сылдьыахха, балаһыанньаны сиҥилии билиэххэ, итиэҕэстэри туоратыыга тутатына комолоһон иһиэххэ. Ордук сүөһү иитиитин специалистарын оруолларын үрдэтиэххэ, кинилэртэн ирдэбили күүһүрдүөххэ. Хаар халыгаата, салгы хаһыытыар ыарахаттар үөскэтиллэр. Маны эмиэ көрүөххэ.

Нэһилиэккэ үлэһиттэри питэр-ойдотор үлэ дьон үлэлиир уонна олорор сирдэриэн балачча ыытыллар. Ол эрээри общественнай бэрээдэги кэһии, буруйу-оҥоруу чахчылара өссө да суох оҥоһуллан иликтэр. Бу улахан итиҕэс бинир үксүн арыгылаһыны, бэрээдэги кэһиини, буруйу оҥоруулуу уларыы, охсуһуута общественность бүтүүнэ ситэ тардыллыбатыттан тахсар диэн коммунистар болжэтэлэлэр. Ардыгар буруйу оҥороччуларга бириэмэтигэр сөптөөх кыһайар дьаһаллар ситэ ылыллыбаттар. Ол буоллаҕына сорох ньуҕуй-балай дьон наһаа барыларыгар, уһугар тиийэн ыар буруйдары оҥорууларыгар тиэрдэр. Иннинитин оройуон административнай органнара, чуолаан нс дьыала отдела, бөйөлөрүн үлэлэригэр итии учуоттуулларга каада диэн этиилэр коммунистар Е. С. Дьячковскай, К. С. Попов, И. И. Яковлев.

— Үлэлиир ыччаты үөрэтиигэ болҕомто ситэ уурулла илик. Үөрэҕиэн хаһыллыбыт ыччаттар араас бириччиннэрэн уруоктары, үөрэх күннэрин да үгүстүк көтүтэллэр, дьиэ-чахчы ыыһанан, дьулуһан үөрэммэтэр,— диэтэ И. Н. Иванова.— Кэлэр оттугэр отделение салалтата үлэлиир ыччат үөрэнэриигэр блохтоох консультацыяны көмөтүн күүһүрдэрэ наада.

Былыр Амма орто оскуолата уһатыллыбыт күннээх оскуолаанан буолбута. Бу саҥа дьыала тэрээһиннэргэ да, үөрэтэр-иитэр үлэни туруоруута да итиҕэстэр, көмөҕө наадыйар түбэлтэлэр ааныйаҕа суохтар. Онон оскуола үлэтигэр партийнай райкома, райсовет исполкомун норуот үөрэҕэриитигэр отдела көмөлөрүн күүһүрдэлэрэ эрэйиллэр. Ити туһунан коммунистар П. Е. Попов М. Д. Неустроев этиилэр.

ССКП Кини Комитетын сэтинньитээҕи (1978 с.) Пленумун түмүктэрин дьүүллэһэллэригэр коммунистар сүрүн болҕомтолорун хаһаайыстыбаннайа суох буолуулуу, сүүктэр тахсыыларын утарыы охсуһуну күүһүрдүүгэ, уураахтар туолуулларын тэрийиигэ хаһаайыстыбаннай салайааччылар, коммунистар, туһаанныах специалистар сыҥыаннарын тостуу тупсарыыга туһаайдылар.

Партийнай мунньахтар оройуоннаахы партийнай конференция, ССКП КК сэтинньитээҕи Пленумун уураахтарынан, Пленумнаа табаарыс Л. И. Брежнев этиитигэр оҥоһуллубут балаһыанньалаарынан уонна түмүктээһиннэриэн салайтаран хаһаайыстыбаннай уонна культурнай тутуу тирээн турар соруктарын, оҥус пятилетка сорудахтарын ситиһиилээхтик толоруута туһуламмыт дьыалларын бэлэтэтин уураахтары ылынныылар.

Е. АФАНАСЬЕВ.

Бырайыактаааччылар —БАМ-ҥа

Байкал—Амур магистралын илиҥнэ учаастагар баар Сулук станциялаах 1979 сыллаахха тутуллуохтаах объектар документацияларын Дальнай Востоктаах «Дальгипротранс» бырайыактыыр - чинчийэр институт специалистарыттан тутаччылар болдьоҕун бинир ый иннинэ ылыллар.

Хас даҕаны сыл устата Буреинскай итиэннэ Баджальскай сис хайалар тэнитиэтэх тайҕаларыгар институт алтэ кордуур уонна чинчийэр партиялара итиэннэ муостаалары тутаччыларын этэрээтэ үлэлээбиттэрэ. Кинилэр хомуйбут матырыйаалларыгар олоҥуран Ургалтан Амурдааҕы Комсомольскайга диэри барыы станциялар уонна разъездар, 400-чэ муостаалар бырайыактаммыттар.

Олорор дьиэлэри, хотельнайдары, итиннэ хаааччыйыы ситимнэ уонна уу сүүрэр турбаларын таҥыыта уонна тутуута документациялары оҥорорго БАМ илиҥнэ учаастагын климатическай уратылара ордук чопчу учуоттаммыттар.

И. ПЕРЕПЕЛИЦКЭЙ,
ССТА корр.
Хабаровскай.

Володя Кириллин Чаҥыр аҕыс кылаастаах оскуолатын VII кылааһыгар үөрэнэр. Кини учуутаайдык үөрэнэрин сэргэ биир болуҥ общественник, Эрилик Эристиан аатынан пионерскай дружинаҕа тимуровскай үлэни баһылаан-көҥүлэн ыытар командир спордунан дьарыктанар.

Тимуровецтар оҕо садыгар, сельскэй библиотекаҕа ылбах үлэни ыыталлар, кыамматтарга оттор ыстарын хайытан, тэлэгэлэрин таарын курдьан биэрэллэр, атын да үлэлэриэн көмөлөһөллөр.

Снимокка: тимуровскай этэрээт командира Володя Кириллин.

И. ЛЕБЕДЕВ. фотота.

Политическай, экономическай үөрэх

ХАС БИИРДИИБИТИТТЭН ТУТУЛУКТААХ

ССКП Кини Комитетын сэтинньитээҕи (1978 с.) Пленумуттар ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ табаарыс Л. И. Брежнев этиитигэр идэйэй-иитэр үлэни салгыы тупсарыы туһунан боппуруоска улахан эпиэстэ бэриллиэ. Бириитигэ советскай кини политическай оттунан хаһаанныыр даҕаны ордук грамотнай уонна активнай буолла. Ити политическай билиини-көрүүнү үрдэтиигэ уратыы болҕомтону уурар эрэйэр.

Быйыл политическай, экономическай үөрэхтээһини тэрийиигэ салайааччылар оруолларын үрдэтиигэ биһиги партийнай тэриллэбит улахан ыһаммыыны уурбута. Сылаҥ отделениеттаар тэриллибит совхоз ыллаабыгай экономиһа И. Г. Михайлов салайар экономическай оскуолата иитиэннэ совхоз директора И. Н. Аммосов үөрэтэр «Салайааччы үлэтэ» оскуола утумнаахтык үлэлиллэр. Орто оскуолаҕа тэриллибит политическай кружок үлэтин бириэмэтигэр тэрээһиннээхтик саҕаламмыта, занятиелар нс хоһоонурун тупсарыыга өйдөөх үлэлэри ыытта.

Ол эрээри рабочайдар политическай, экономическай билиилэрин үрдэтиини тэрийиигэ улахан көтүтүүлэр таһаарылыннылар. Совхоз ыллаабыгай инженер-механика В. В. Попов салайар механизаторлар үөрэхтэриигэ иитиэччилэр занятиеларгa тохоруу сылдьыларын ситиһиилибитэ. Маныаха кинилэр үлэлэрин уратыларын учуоттаабыт ыыллыбата.

Улахан Күөлгэ сайдыыдаах социализм Конституциятын үөрэтэр оскуолаҕа ветеринарнай үлэһит Е. К. Жиркова салайар. Ол эрээри бу бүччүм, кыра бөҕөлөөх иитиэннэ олорор иитиэччилэр занятиеларгa көтүнэллэ сылдьыылара кэлэйан ситиһиллэ илик. Бэара-суоҕа 2 эрэ занятие буолла. Түөйэҕэ кулуун сэбиэдиссэйэ Л. И. Демьянова уопуоскаҕа барбытынан бинир да занятие ыытыллыбакка турар. Итиннэхэ совхоз солбуйар пропагандыны булбакка олоробут.

Ойбон Күөл, Бэрэ, Улахан Күөл фермаларыгар тэриллибит зоовет-үөрэхтээһиниэ эмиэ эбэх көтүтүүлэр таһаарылыннылар, занятиелар олус сэдэхтик ыытылыннылар.

Политическай уонна экономическай үөрэхтээһиниэ маннык балаһыанньа үөскэтиллэр партийнай тэриллэ бюротуттар ыыллар тогул боппуруостары ордуубут. Сорох оскуолалар тэрээһиннэриэн уларыттылары киллэрдибит. Үһүн Күөлгэ нэһилиэк тэриллэрин үлэһиттэрин түмэр «Сайдыылаах социализм Конституцията» оскуолаҕа пропагандыыннан сельскэй Совет исполкомун председателэ Н. Ф. Смирников саҥа анаммыт. Бу 16 иитиэччилээх оскуола иики занятиелаах ыытта.

Политическай үөрэҕи тэрийиигэ хас биирдии эпиэттээх дьоҥтон ирдэбили күүһүрдүүгэ уратыы болҕомтону уурабыт. Политическай уонна экономическай үөрэҕи ситиһиилээхтик ыытыы хас биирдиибититтэн быһаччы тутулуктаах.

А. СИВЦЕВ,
партийнай бюро секретара.

Оскуола олоҕо

БИЛИИБИТИН КЭҢЭТТЭ

Биһиги оскуолабытыгар нуучча литературатын нэдиэлэтэ тэрээһиннээхтик атаарылынна. Маныаха эбэх үлэни учууталлар методическай холбоһуктара ыытта. Методхолбоһугу Людмила Михайловна Винокурова салайар.

Нэдиэлэ устата араас интэриэһинэй үлэлэр ыытыллыннылар. Күн ахсын перемена кэмигэр кылаастарынан тус-туспа суруйааччыларга анаммаах радионан биэриилэргэ кытыныыбыт. «Проба пера» диэн хоһоону суруйуута холонуу, «Нуучча литературатын үөрэтии миэхэ туугу биэрэрий?» диэн темаҕа ойтон суруйуута конкурс олус кохтоохтук барда. «Аҕаааччы дневникэ» конкурска ким төһө иитиэнин аахытын, олоруу төһө үчүгэйдик ойдуулуу билистибит. Кылаастарынан таптыыр суруйааччыларыгар оҕолор альбом оҥортоотулар, викториналар ыытыллыннылар.

Түмүктүүр бөлүөр суруйууҕа буолла. Онно хоһоон аҕыстыгар конкурска эбэх үөрэнээччи кытыынна. Оны таҥа нуучча классиктарын айымныыларынан кылаастарынан сценкалар көрдөрүлүннүүлэр. Ордук үчүгэйдик X «б» кылаастар оонньоотулар. Киниэр Н. В. Гоголь «Вечера на хуторе близ Диканьки» диэн айымныытынан сценка туруордулар.

Нэдиэлэ улуу нуучча литературатыгар биһиги билиибитин өссө кэҥэттэ.

Лена ПОПОВА,
интернат-оскуола IX кылааһын үөрэнээччитэ.

Одьулуун аҕыс кылаастаах оскуолатын пионерскай дружината Советскай Союз Геройа Зоя Космодемьянская аатын сүгэр. 108 пионеры түмэр бу дружинаны аҕыс чилиэннээх совет салайар. Герой пионердар З. Портнова, М. Казей, П. Морозов уонна биһиги бинир дойдулаахыт хорсун матрос В. Кардашевскай аттарынан эстэрээттэр баалар.

«Жизнь, книга» операцияҕа кыттан, IV—V кылаастар пионердара оскуолаталаах уонна сельскэй библиотекаларга көмөлөһөллөр.

Пионердар шефтэһиннэ эмиэ үлэлиллэр. Ол курдук, дружина Карл Маркс аатынан совхоз Одьулуунаахы отделениетын «Тоҥуртастаах» фермаҕа шефтэһэр. Пионердар сэтинньитээҕэ үһүн оробуллэриэн фермаҕа тиийэн маннык-маннык көмөлөспүттэрэ. Итиннэ тэҥэбэрэ этэрээттэр сарын уонна үлэ ветеранарын ыытта шефтэһэллэр, тимуровскай үлэни ыыталлар V—VII кылаастар пионердара октябренокларга баһаатайдыыллар.

Оскуолаҕа «Эдэр көрөөчүлэр театрдара» үлэлиир. Онно 16 үөрэнээччи кыттар. Театр үлэтин иуучча тылын уонна литературатын учуутала У. А. Шишигина салайар.

Үөрэнээччилэри комсомолга киллэриигэ география учуутала Т. В. Никифорова бэлэмниир. ЫБСЛКС юбилейынан сибээстээн «Комсомольскай албан аат нэдиэлэтэ» атаарыллыбыта, онно үөрэнээччилэр ойтон суруйуулардыын, комсомольскай ырыалар, иитиэннэ хаһыаттарын конкурстара ыытыллыбыттара. Пионерскай этэрээттэр сбордара, Урукку комсомолецтары ыытта көрсүһүүлэр барбыттара. Барыы этэрээттэр «Комсомол, эн орденнарыҥ» диэн альбомнары оҥорбуттара.

Бастаҥы чиэппэр түмүгүнэн пионердар үөрэҕи билиилэрэ 91,7 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ, барыта 27 наар үчүгэй сыаналаргa үөрэнээччилэр, 1 үөрэх туйгуна баалаан.

Пионерскай дружина үлэтигэр итиҕэстэр да суох буолбатахтар. Чиэппэр түмүгүнэн 9 пионер үөрэхтэриигэр ситиспэтэхтэрэ. Интернациональнай дорообоһуу кулууба молтохтук үлэлиир. Дружина советтик үлэтигэр сорох чилиэннэр активнайдык кыттыбаттар, мунньах боротокуола оҥоһуллубат. Пионерскай хоһоонноһуута ситэтэ суох, үөрэҕи билии түмүктэрэ кордоруллубаттар, активнай кытта үлэ молтох, пионердар ыытыллар дьаһаллартан кыттыылара ситэтэ суох.

Иккис чиэппэр түмүктэнэ эрэр. Онон пионерскай дружина совета бэйэтин үлэтигэр баар итиҕэстэри туората охсоро наада. Сүрүн болҕомтону үөрэҕи билии хаачыстыбатын тупсарыыга ууруохха, пионерскай үлэ айымныыллаахтык тэриллиитин ситиһиэхха.

А. КЫЧКИНА.

Сүөһү кыстыгар—бүттүүммүт кыһамньытын!

- *Сүөсүһүттэр сана эбэһээтэлистибэлэри ылыналлар.*
- *Кытаанахтааҕы сельскэй Культура дьиэтин коллективын ынгырыыта өйөнөр.*
- *Ураты абыраллаах аһылыгы—хас ферма ахсын туһаныахха.*

КҮҮРЭЭННЭЭХ ҮЛЭҐЭ ТУРУНАБЫТ

Карл Маркс аатынан совхоз Үрэх Күөрэ фермятын коллективын социалистическай

ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭТЭ

Партия Киин Комитетын от ыйынааҕы (1978 с). Пленума тыа хаһаайыстыбатын салгыы ороскотоҕүүгэ бэлиэтээбит дьаһалларын ситиһиилээхтик олохтоох кыллаһыылар биэрэ быһаарыныыларын салайтаран уонна фермабыт Саха АССР Министрдэрин Советын Бочуотунай грамотатынан наараадаламмытыттан оро көтөҕүллэн туран, биллиэ, Карл Маркс аатынан совхоз Одьулуунаах отделениетын Үрэх Күөрэ фермятын үлэһиттэрэ, маннык социалистическай эбэһээтэлистибэни ылынабыт:

— үүтү валовой ыаһынга пятилеткатааҕы сорудахпытын болдьоҕун ааһыннаҕа, В. И. Ленин тороҕоҕутэ 110 сыла туолуутун ноорсо, толороон ылайыахпыт;

— кыстыкка туһунут сүөһүлэрбитин сүтүтэ суох тыыннаах ситиэхпит, фуражнай ыаах ахсыттан 720 кг итэҕэһэ суох үүтү ыахпыт.

Ол иннитэн хас биирдии ыаахха күн ахсын кыстык устата 40-нуу кг эбии аһылыгы сиэтиэхпит. Аһылыгы миньигэс, сүөһү астына сыыр тына астыахпыт. Зоотехническай уонна ветеринарнай ирдэбиллэри хаалбата суох толоруохпут. Үлэ дьиссиплиинэтин уонна режимнии кытаанахтык тутуһуохпут.

Бэйэ бэйэбитигэр көмөлөсүһэн, коллективка биир да хаалыылаах суох буоларын ситиһиэхпит. Бука бары политическай уонна экономическай үөрэх куруһуоктарыгар үөрөхөн, анаалдаах литератураны ааҕан билиэбитин утумнаахтык үрдэтиэхпит, иэйилээх общественнай олоҕор активнайдык кыттыахпыт.

Эбэһээтэлистибэ коллектив уонсай мунньаҕынан ылыллыбыт.

ҮРҮҢ ИЛГЭ ДЭЬИЛИЙЭР

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадааардааҕы отделениетыгар Т. Н. Ксенофонтова старшайдаах «Юбилейнай» ферма ыанньыксыттара уон биир ыйга фуражнай ыаах ахсыттан 2463 кг үрүҥ илгэни ыаан, совхозтарыгар куоталаһыы иннинэ күүгүгэр иһэллэр. Оттон О. Д. Луковцева салайар Эбэ фермятын (Чаҕыр) коллектива кинилэртэн бэрт кыраҥан хаалла. Эбэлэр хас биирдии фуражнай ыаахтан 2265 кг үүтү ылары ситиспэт.

x x x

МУГУДАЙ. Толей Дорогин биригээдэтин «Торуттэ комсомольскай-ыччат фермятыгар 8 ыанньыксыт үлэлиир. Киниэ, наставник, опыттаах үлэһит А. И. Сивцева сапаатынан ахсыннаҕына диэри валовойунан 261340 кг үүтү ыырга ылыммыт социалистическай эбэһээтэлистибэлэрин 8536 кг-ын куоһардылар.

◆

МУГУДАЙДАР БАЧЫЫМЫ ӨЙҮҮЛЭР

Оройуонна, онуу аанан республикаҕа биир бастын ааныыллыбыт Мугудайдаах Культура дьиэтин совета соторутааҕыта Кытаанахтааҕы сельскэй Культура дьиэтин үлэһиттэрэ республика бары культурнай-сырдатар учреждениелэрэ, мэтырыыларын дьүүллэстэ. Бопнуруоһу сельсовет исполкомун председателэ Г. Н. Сивцев туруорда. Мунньах кыттыылаахтара олохтоох Культура дьиэтин үлэтигэр билигин баар итэҕэстэргэ, иннинэтин туугу оногуохха соҕотоҕ инэн-тоҥон кэпсэттилэр.

Түмүкү, кытаанахтар ыытыыларын бигэ сапаатын өйүүргэ быһаарыллыбыт уонна коллектив ССКП КК от ыйынааҕы уонна сэтинньиэннээҕи (1978 с.) Пленумнарын итиэннэ ССКП КК, ССРС Министрдэрин Советын 1977 сыл «Тыа сирин пэһиилэнньэтин культурнай хааччыйыны салгыы сайыннарыы дьаһалларын туоратыынан» уураахтарын олохтоох кыллаһыныгар соруктаан общественнай сүөһү бөҕөлөгө кыстыгын кэмигэр тоҥсу дьаһаллары ылларга эбэһээтэлистибэ ылыннна.

Киниэ сүөсүһүттэр ортолоругар социалистическай куоталаһыы дьыл кодьүүстээхтик ыытылларын хаччыйарга, фермалар сыыл мунньуктарын барыа оттуннэн бэйытарга, көрдөрүүлэрин утумнаахтык саҥардан аһаргэ, бөбөбуой листоктары, «чыдыҥнаннары» таһаартырыга, экономическай уонна тыа хаһаайыстыбаннай билии торуттэрин үөрэтиини туоларгэ эбэһиинэстэниилэр.

Итини сэргэ фермаларга ахсыннаҕына «Киһини үлэ киэргэтэр» диэн девиэтээх наставниктар бөҕөлөрүн атаарарга, гастрольнай бригээдэни тэрийэн «Айхал—үлэ киһитигэр» девиэтээх концертары көрдөрөргө, Л. И. Брежнев «Аччыгый сир» диэн кинигэтигэр ааҕаччылаах конференциялары ыытарга, производство бастыҥнарыгар анаан өгнөөх хаһыаттары таһаартырыга, о. д. а. кэрэхсэбиллээх дьаһаллары үрдүк таһымнаахтык тэрийэн ыытарга быһаарыныллыбыт.

Кыстык устата Культура дьиэтигэр 10-тан тахса киһиэхтээх хореографическай, драматическай, эстрада куруһуоктарын, киниэхтэ тантаччылар кулууптарын утумнаахтык үлэлэтэргэ соруктаныллыбыт.

Маннык быйыл уонуттан ааҕыллар спортивнай секциялар үлэлиэхтэрэ, хас ферма ахсын кинигэни уларсар пуунар тэриллиэхтэрэ, кинопередвижкалар тиһигин быспатыка сылдьыахтара.

Культура дьиэтин үлэһиттэрэ сүөһүгэ эбии аһылыгы бөлөхтөөхтүүн кыстык устата маассабай субботуннуьуттарга активнайдык кыттарга, дьабылыалар бачыымнарын ойоон, арыгылаһыыны уонна алкоголизмы утары, үлэ дьиссиплиинэтин көҕүлүүрү утары охсуһуону күүһүрдүүгэ туһаайыллыбыт кэлим дьаһаллары ылыан онгорон, олохтоох кыллаһыыларгэ эбэһиинэстэниилэр.

Г. СИВЦЕВ.

Снимокка: Культура дьиэтин советын мунньаҕа. Профсоюз месткомун председателэ А. В. Захаров тыл этэр.

П. Окопешников. фотото.

ГИДРОПОНИКА КӨМӨТҮНЭН КҮӨХ АҺЫЛЫГЫ БЭЛЭМНЭЭЬИН

— Специалистар сүбэлииллэр —

Гидропоника ньыматынан үүнэриллибит күөх маасса сүрүн аһылыкка протеин, минеральнай туустар уонна витаминнар тиийбэттэрин ситэрэргэ наада. Кини 1 килограмма 0,2-тэн итэҕэһэ суох аһылык единицалаах, 32—40 грамм буһумтуо протеиннаах, 10—20 миллиграмм каротиннаах, витаминнарынан баай.

Күөх маассаны үүнэрэр установкалар. Гидропоника ньыматынан күөх аһылыгы промышленность оногор УЗК-250 установкаларыгар үүнэриллэр. Маны таһынан тыа хаһаайыстыбатын Сибириндээҕи научнай-чинчийэр институтун опытнай-конструкторскай бюротуттан бырайыактаммыт «Зеленый корм» уларан ыамталаах установкалары туһаныы ордук табыгастаах буолуоҕа. Итинник установкалара суох хаһаайыстыбалар бэйэлэрин күүстэриттэн арааҥ таһымнаахтык механизацияламмыт установкалары эксплуатуохтарын эмиэ сөп.

Күөх маассаны бэлэмнээһиннэ сүүрбүүн иккиэн суол ньыма туттуллар. Маннайгытыттан, туорах бурдуку үүнэрэн баран, силистэри сиэтиллэр. Оку таһыттан гидропоннай маассаны сиэмэни кырбаммыт бурдук отугар, дуҕаҕа, күөл уонна тыа муоҕар хлордон үүнэриэххэ сөп.

Биһиги усулуобуйабытыгар гидропоннай маассаны күөл былыытар үүнэрэр ордук. Маннык ньыманы Латвиятаҕы тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар туһаналлар. Латвиятар опыттара көрдөрөрүнэн, эмиэрдэс былыыкка үүнэрии аналлаах суурадаһыытыгар үүнэрэрдээрэр 10—14 бырыһыанынан элбэх күөх маассаны биэрэр. Оку таһыттан күөл былыыта минеральнай веществоларынан уонна витаминнарынан ордук баай, үүнээйи силистэриэр сыстыбыт былыык кытары сүөһүгэ сиэтиллэр. Ити эмиэ бары оттуннэн кодьүүстээх. Онон бары хаһаайыстыбаларга былыыта соботуонкалааһыны уонна күөх үүнэрииэ туһаныыга былаанналаахтык уонна киэнник тэрийэр наадалаах.

Гидропоника ньыматынан күөх аһылыгы бэлэмнииргэ бары культуралартан дьаһаммэн ордук.

ТХССНЧИ-гар оногуллубут опыттар көрдөрөллөрүнэн, үүнэрии ыытыллар дьиэтин температурата 22—25 кыраадыс итии, электриччэстээн үчүгэйдик сырдатиллар буолуохтаах. Үүнэрии иннин 1 квадратнай метригэр 2,5 килограмм туорах бурдуку кутуллар. Үүнэрии саамай эффективтээх үлэтиэн үүнээйини аһатыы буолар. Аһатарга минеральнай туустартан суурадаһыы бэлэмнииллэр. Холобур, Поповскайдааҕы ОПХ-ҕа 1 тонна ууга 500 грамм суперфосфаты, 500 грамм калийдаах селитрагы, 200 грамм аммиактаах селитраны, 300 грамм сераллах магнийы холбуу кутан суурайаллар. Оку таһыттан микроэлементнэри эбиллэр. Холобур, хлордаах тимири, борнай кислотаны, сера аһылыгаах марганецы, сера аһылыгаах цинканы, сера аһылыгаах алтан туустарыы.

Үүнэрии 1 квадратнай метригэр 3—3,5 литр итинник суурадаһын наада буолар. Нэдиэлэ хонуугунан күөх маасса отун уһуна 20—26 сантиметрга тиийэр. Ону силистэри холбуу логлу тардан ылан сиэтиллэр. Маннык ньыманан үүнэрииэ 1 килограмм туорахтан 6,7 оттон үүнэрии иннин квадратнай метриттэн 19,2 килограмм күөх маасса ылыллар.

Арыт күөх маассаны силистэри логлу тардан буолбакка, отун кырыйан сиэтиллэр, оччоҕо нэдиэлэ кэриҥнэн кырыйыы тордуттаһа иккистээн кэнчээриллиир. Итиччэтигэр сиэмэ ороскуота лаппа аҕыйыыр, ол эбэтэр 1 килограмм сиэмэ 9,2 килограмм күөх үүнээйини биэрэр.

Гидропоннай күөх үүнээйини аһылыгы үс ыйыттан алта ыйыгар диэри сиэстиэх ньырэйдэрэ хонуугунан 150—300 грамы, ыаахтарга 1—2 килограмы, атыыр оҕустарга 2—3 килограммы, ньиэх саһылга эбэтэр кырсаҕа 10—15 грамы, уоҕаларга 400—500 грамы, уулаах биэлэргэ 1—2 килограмы бэриллэр. Бу ньуорматтан олоҕуран суоттуур буоллахха, хаһаайыстыба 200 квадратнай метр нэниэх үүнэрииттэн кыстык 200 хонутун устатыгар 77 тонна күөх маассаны ылыан сөп. Бачча аһылыктыаан 200 ньырэйи, 150 ыанаҥы холкутун эбии аһатан сыл таһаарыллар. Оттон үлэтин соҕус-соҕотох киһи толорор.

Үөһээ кэпсэммит судургу ньыманы таһыттан «Зеленый корм» **установканы туһаныахха сөп.** Итинник **установкаҕа** дьаһаммэн **кырбаммыт** бурдук отугар **үүнэриллэр.** Соломону **түүнүгүн** уонна араас дьаатторы суох онгорор туһугар, бастаан наарга буһараллар эбэтэр марганцовка, формалин суурадаһыннарыгар ылыллар.

Установкаҕа үүнэриллэр сиэмэни 10 сантиметр халыҥнаах тыа кутан баран, марганцовка суурадаһыныгар ылыллар уонна 2—2,5 хонук устата тутуллар. Установка салгыны температурата 18—22 кыраадыс, сиигэ 45—47 бырыһыан буолуохтаах. Марганцовкаҕа ылыллыбыт кэмнэ, сиэмэни салгыы сылаас уунан сиэтиллэр.

Установка 1 квадратнай метригэр 3—4 килограмм кырбаммыт бурдук отун тардыллар куталлар, оттон 2—3 килограмм сиэтиллэн бөлөмнэммит сиэмэни кутуллар, ол үрдүнэн 0,5—1 килограмм кырбаммыт соломону тардыллар ыһыллар. Итинник ыһар буоллахха, соломо иһигэр сиэмэ 80—90 бырыһыанна тиийэр, сиэмэ түргэнник үүнэр.

Бастаан, биир-икки күн устата, үүнээйи бытыгырыар диэри сырдаппаттар. Бу бириэмэҕэ установка салгынын температурата 22—25 кыраадыс итии, 80—90 бырыһыан сиигэлээх буолуохтаах. Үүнээйи бытыгырыар диэри 20—25 кыраадыстаах уунан хонуккa үс-түөрт төгүл ылыллар. Ылыллыбыт ньуормата—ыһыы 1 квадратнай метригэр 1—1,5 литр. Оттон үүнээйи бытыгыраабытын кэнэ, уу куруутун 2-3 тогүл аҕыйатыллар, ол оннугар араас составтаах суурадаһыннарыгар ылыллар. Үүнэрии бастакы түөрт-биэс хонугун устатыгар суурадаһын составыгар үүнээйи үүнүүтүн түргэтэтэр веществолары эбиллэр. Холобур, 25 литр суурадаһынна гитероауксин калийдаах туһун биир таблеткатын.

Үүнээйини сырдатыы ото бытыгырааннаах эрдэҕиттэн саҕаланар. Онуоха квадратнай метргэ 40-60 ватт күүстээх ЛВ типтээх лаампаны суукка 16 чаас устата холбоор. Маны таһыттан иккилии-үстүү чаас буола-буола 5-10-нуу мүнүүтэ устатыгар 20 тыһыынча люксалаах импульнай лаампалары холбоор.

Маннык режимнэн үлэлээтэххэ алта-сэттэ хонон баран, гидропоннай күөх үүнээйи сүөһүгэ сиэтиллэр. Үүнээйиннэ силистэри, үүнэриллибит соломолору бөҕөргө холбуу логлу тардан сиэтиллэр. Бөлөмнэммит аһылык 100 килограммыгар 25 килограмм күөх үүнээйи, 16 килограмм туорах бурдук, 25 килограмм силис, 34 килограмм бурдук ото баар буолар.

Чинчийии көрдөрөрүнэн, составаа маннык: клетчатката 5,1 бырыһыан, 1 килограммыгар 0,2 аһылык единицалаах, 32,2 грамм буһумтуо протеиннаах, 0,54 грамм фосфордаах, 0,82 грамм калийдаах. Маны таһыттан 1 килограмма курааннах массатыгар 40 миллиграмм каротин, элбэх минеральнай веществолар уонна витаминнар бааллар.

Бу аһылык ыаах сүөһүгэ анаммыт буоллаҕына, протеиннаах байытар туһуттан, күөх аһылыгы хомуйуох 3—5 чаас иннинэ 1 литр уугу 20—30 грамм карбамиды суурайан баран ылыллар. Маннык аһылыгы ыаахха суукка 5-6 килограммна диэри сиэтиэхэ сөп.

А. АБРАМОВ.
В. АЛЕКСЕЕВ.
С. СОЛОВЬЕВ
ТХССНЧИ научнай үлэһиттэрэ.

ОФИЦЕР БУОЛУУ—ҮРДҮК ЧИЭС

Советтар дойдуларын Сэбиэскэй Күүстэрин офицера буолуу—бу үрдүк чиэс.

Кини эбэҕэ-ааҕа уолаттар ахтыылаах эпиэстэлэрэ, ыччат үөрэх сылаалаах. Офицерскай корпус—армия уонна флот ыччат комус фонда.

Советскай офицер Аҕа дойду остохторун утары өксүүлүү марахан барабыырыстын чиэстэхтик аспыта. Коммунизм идеяларытар, ленинскай партия дьылаатыгар, бэйэтин воруотугар тулхадыйбат бороннаахтарын кордэрбүт.

Биһиги офицердарбыт—рабочай ыччат, колхозтаах баһылык айылаах уонна народнай интеллигенция достойнай представителлэрэ. Ийэ дойду Коммунистическай партия уонна Советскай правительство хайдах курдук сүүкэн суолталаах дьаһалларын итэҕэйбиттэрин кинилэр үчүгэйдик биилэлэр.

Советскай офицер үлэҕэ таптылыынан, үрдүк таһымнаах профессиональнай баалыннаҕынан, бас бар-ноччоларын үөрэтиигэ уонна иитиигэ үчүгэй дьоҕурдаҕынан уратылаах.

ССРС Сэбиэскэй Күүстэрин иэстэрэ,—диэн суруллар биһиги государственнай достобыт саҥа Конституциятыгар, — социалистическай Аҕа дойдуну эрдэлэхтик комуоскэлэн, хайа баҕарар агрессорга тута сөптөөх хардаҥы хааччыйар бастайаннай бэйэбуой бөлөмнэах буолуу. Ити бочуоттаах уонна эпиэстээх соруту быһаарыыга улахан оруолу офицерскай корпус ылар.

Советскай офицер сулуспалыыр иэскэ үтүө суобастаах сыһыанынан, бэйэтин идэтигэр дьиҥнэк таптаныан ордук уратыланар.

Офицер—үлэ уонна бэйиэ тутта-хаҥа сылдьыы культуратын, сэргэх уонна болҕомтолоох буолуу холобура.

Бас бар-ноччоларыгар советскай офицер марахан мунуутэҕэ комодоһорто, сүбэ-ама биэрэрэ, сыыһа хардыыларын сэрэтэрэ бөлөн аҕа саастыылаах сойуус уонна сэргэх киһиэн буолар.

Байыаннай училищелларга 17 саастарын туолбут, орто үөрэхтээх эбэтэр үөрэхтэх ким-эр сылларыгар орто оскуоланы бүтэрэр, доруобуйадарын тургутуран байыаннай суруссаҥа сөп түбэһэр уонна Сэбиэскэй Күүстэр офицерыныан буоларга бэлэмнэрбит уолаттар ыытыллаллар.

ССРС Сэбиэскэй Күүстэрин офицера буолуоҥ бэлэмнэр кайдаҕа училищетын ыйын турсан ороҥуонньаҕы военкоматка сайабылыаннаҥ ыытыан навда.

Үөрэхтэ кинрин туһунан боппуруостары бэйэннай комиссиялаахха каҥан чуолкайдыахха сөп. Училищелларга иннрин экзаменнар от ыйыгар ыытыллаллар.

В. ЛАПТЕВ,
ороҥуон баһылыктын комиссара.

СПАРТАКИАДА БЫЛААҺА КӨТӨҔҮЛҮҥНЭ

Ахсынньы 9—10 күннэригэр Болтоҥоҕо ороҥуон аҕыс кылаастаах оскуолаларын спартакиадатын программатынан дуобаҥна, саахымаҥка уонна остуол теннииһигэр күрэхтэһиилэр ыытылыннылар. Барыта аҕыс оскуолаттан 72 эдэр спортсмен хас биирдии очко ааһан туруулаһан киирэстилэр.

Балачча үчүгэй бөлөмнэхтэрин Болтоҥо уонна Арылах оскуолаларын үөрэнээччилэрэ көрдөрдүлэр. Ол курдук, болтоҥолор остуол теннииһигэр бастакы, саахымаҥка иккис, оттон арылаахтар саахымаҥка бастакы, теннискэ иккис миэстэлэри ылаттаалыылар. Соловьев оскуолатын хамаандата, дуобаҥка кыайтарыы хомолтотун бөлөбүнэ, бастакы миэстэҕэ эрдэлээхтик таҕыста.

Дуобаҥка маҥнайгы дуоскаҕа (100 харахтаахха) Хадаар оскуолатын VIII кылаасын үөрэнээччитэ Афоня Потапов бөлөх да хоторуута суох эрдэлээхтик бастаата. Оттон иккис дуоскаҕа Болтоҥо оскуолатын VIII кылаасын үөрэнээччитэ Павлик Гуляев сэттэттэн аллараа очколанан хаммын аатыҥ ылла. Кыартыттар ортолорутар Ада Седалищева (Одьуулун) балачча кыахтаахтык оонньоон, бастыыр чиэстэ тиксэ.

Саахымаҥка маҥнайгы дуоскаҕа эмиэ Хадаар оскуолатын VII кылаасын үөрэнээччитэ Володя Говоров чемпионнаата, иккис, үһүс дуоскаларга Ваня Захаров, Дуня Попова (икки эмиэ Арылаахтан) ааҕар бастыы аатырдылар—бастакы миэстэни ылаттаалыылар.

Остуол теннииһигэр Леня уонна Гоша Монастыревтар (иккиэн болтоҥолор) бөлөх да кыайтарыыта суох чемпионнаатылар, оттон кыргыттарга Дора Попова (Арылаах) кыайыылаабыынан таҕыста.

Түмүктүүр парадка кыайылаах хамаандаларга райсовет исполкомун поруот үөрэтиллэрэ отделын көҥөрүлэ сылдьар кубоктара, чемпионнарга уонна призердарга грамоталар туттарылыннылар.

Күрэхтэһии түмүктэнэ. Ол эрдэҕэр үөрэнээччилэр спартакиадалара салҕанар. Кини былаана эдэрдэри эрдэ саҥа кылайыларга үгүйэ, иитиҥ талыыбыра.

П. БАРАХСАНОВ,
күрэхтэһии судьуйата.

Үчүгэй дьон туһунан

ЭДЭР КИНОМЕХАНИК

Семен Никитин—кинофикациттэртан бөлөх саамай кордөрөллөр. Кини ороҥуон үөрэх учаастаабар — Бахсы Таҥаҥаҥ кинемеханнытын эрдэтэбит үчүгэй сыалтаҕынан. Бэрэ үлэҕэ ыытыллыбыт ыыттар, сонун, общее учету олохтоох кор... Биһиги Саамыйтан дьиэ-уот ыстанньыа ааттыыллар.

Бэйиэннэ Толоонно уолаҕа ыытыллыбыт үлэҕэ кинрэн, Семен сүрдээх хомолтолаах ыыллар. Бэйэтэ кинини тутуута, кинэ кэрдэрэ мораллыы ойоҕуттуттар, аппаратыгар туруоруттуттар үчүгэй сыраттан бөлөхтөтө. Бөлүүн кинэ, сыгдыах фотуттар кинэ мунуутун тиэнэйдэрин, ойоҕор кэрэччэдэрэ тардар.

Итэччэ ыраах сиргэ кинэ тиэрдэн соготох кинэҕэ добигэ ыаллыбат. Оттон сүүрүннэтин, кэнсэ-уоннаах бэйэтин тула кинэмэханикчылар эрэ бу-дьаҕына сатаннар. Кинээҕэ бөлөх онуоҥ эрдэлээх комсомольскэй шофер... Григорий Яковлевич Бахрин буолар.

Кинэмэханик үлэтинэн тыа сиргэ кинэмеханиканы аҕыс эрдэхтэн сорудаҕын аҕарга тоҕоостоох киэр. Онуо ыытыллыы уо сылыыннаҕы быыстарын оссо атырдьах ыыстыр күннэрэн, тердүс сыл суотуттар үлэлэбитэ эрдэтэ. Бийиалгы сорудаҕы уон бөлөх ый тумуттэн 12,3 барыһыан толоорбут сатаата.

Бастыы общественник Семен Никитин совхозка сайыннын, күүһүн оттоого, сылтаанан сыстыыка суоҕу эрдэ аҕыйыгын бөлөхтөрүгэ, субботуннуктарга сүүтүн сылдьар. Кулуун ыйдаан ыытыллар уус-уран самодеятельноска сылтан сценаҕа хомус тардан ыыгыммыттаҥына истэччиэн эбилиэр талаанныах.

Комсомолец кинемеханик СССР КК сэтинньиэннэҕи (1978 с.) Пленумун матыарыйаларын, онно сабаардыы Л. И. Брежнев эмоорбут этиитин улахан астынынан ворусте. «Тыа сиргэ найыллыннытын культурнай-сырдатар улахан хаачыстыбанны туһаарыыбыт бэйэбуой сорудахтаах,—диэр кини.

С. СЕМЕНОВ.

Соловьевтааҕы сельскай Культура дьиэтигэр албах киһи муҥунна. Кинилэргэ райсовет исполкомун культураҕа отделын агиткультбригадата ыалдьыттаата.

Тыа сирин киэһэлэрэ

Сэҥээрэн, кэрэхсээн

Мустубут дьон культура отделын сэбиэдиссэйэ И. И. Кондинскай аан дойду бөлөхтөтө ыытыллыбыт ыаллыыбыт лекциятын сэҥээрэн иннитилэр, мелодист Матрена Васильева айар үлэтин кэрэхсэбиллиистилэр, концерт кордүүр.

П. ОКОНЕШНИКОВ.
Мырыла.

● Редакция ПОЧТАТЫТТАН

КИНИГЭНИ ТАПТААЧЧЫЛАРЫ КӨҔҮЛЭЭН

Ороҥуон киниигэ-ааҕыы кинигэ маҕаһынытар букинистика отдела аҥыллан эмиэ-эбитэ сыл буолан эрэр. Манна пэдиэлэ хайа баҕарар күүтэр нэфилиэнньэ уус-уран литератураны туттарыан сөп. Ол эрэгэр, ордук кинигэ кэмэ, кинигэни таптаччылар отдела оноҥоҕуттан туһаныллар аҥыйаата.

Биһиги П. М. Решетникова аатынан народнай театр 12 нөмөлөх айар бригадата ыаллыы. Амма ороҥуонтар... тастрольга сылдьан ыалла. Итиннэ ороҥуон кинигэ таҥэ, хас эмиэ найыллыннылаах пуулу ылыыллыбыт. Бар-кэлэ Мыҥаҕайҥа, Хайахсыыка, Чаҥаргга. Дириҥэ уонна түмүтэр байэбит театрбытыгар оонньоотубут.

Театр режиссера Надежда Пинигина туруорууту ыытыан Илья Сэхэдьин «Улахан доҕор» диэн пьесатын ус аҥаар тыҥыыта кайдо кэрэхсээн кордэ. Кинилэр самодеятельнай артистарбыт Михаил Пинигин, Юрий Макаров уо. х. а. ролуулары толоруулэрин ордук биирдэтилэр.

В. КУЗЬМИН,
театр методиста.

Бу күннэргэ кинигэ маҕаһынына ыытыллыаччылары, кинигэ туттараччылары көҕүлүүр сыалтан, туһаныллыыбыт уус-уран литературуоннаах тутуута удаарнай декадаҥа биллэрэр. Декадаҕа ордук актыбайдык кыттыбыттар сэдэх литератураны сурутуута льготаннан туһаныахтара.

Кинигэ—биһиги барыбыт духовнай баайбыт, Туһаммат уус-уран кинигэлэригэ букинистика отделыгар туттараргга ыҥырыы.

М. ЭВЕРСТОВА,
товаровед.

ЫАЛЛЫЫ ОРОЙУОММУТУГАР

Л. Н. Софронова поварынан үөх чиэккэрим устата үлэлээтэ. Ороҥуоннаабы остолобуой бу чулуу үлэлэтэ поварбар республикатаабы конкурстарыгар хас да тогуз сылынньыгыттан кыттыбыта. Кини таптыыр идэтигэр кыайыы Альбинаны үөрүйбүта. Альбина, техникумуу бүтэрэн баран, биллиэн остолобуойга технологынан үлэлиир.

Соторутааҕыта «Холбоос» 60 сылын тоҕолуутуттар «Идэтигэр бастыыга аат» диэн ороҥуоннаабы конкурска ийэлээх кыыс иккиэн чемпион оонньоо лиэнтэлэрин хаттылар.

Снимокка: Любовь Николаевна уонна Альбина Софроновалар (сигэстэн) үлэлэрин кэмнэрэ.

П. Оконешников
фотота.

Сиэр-майгы тематыгар ●

„ТУТУЛЛААЙАҔЫТ, СӘРӘНИН!„

Бэйэтин уонна ыал оҕолорун кыра саастарыгар ыар буруйу оногоруута үтэйэриттэр иннэ дии хаалыт бу ийэ аатаах киһи...

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоохо, отут аҕыс саастаах Григорьева Вера Кирилловна ханна да үлэлээбэтэҕэ ыраатыта. Сельсовет дьаҥа, по дьыала отдела дьаҥа хас эмэ тогуллаан суболаан, сэрэтэ сатаабыттарын урдүнэн общественнай-туһалаах үлэттэн туораан, арыгыны батыспыта.

Кадырга кэмэлдьиэ ыларбыт киһи, биллэн турар, оҕохорун китиритин умнубута. Оттон оҕолоро эйбэхтэр, онуоха эбии ыгыралар, аралара суох.

Үлэлээбэт киһиэхэ хаччы хаптан иэлпэй? Онон эмиэ бэйэтин курдук, «аҥы уугах ыларбыт дьону муйыара, бэрээдэк, сиэр-майгы оттүнэн сатарыйан барбыта.

Григорьева итинник таҥаары түстэр-түҥэн, ыар буруйу оногоруута тиийдэ, суут ыскаамыйатыгар олордо.

„Кини эмиэ, куолутунан, иҥнэн-аҥнан бэҕэрбыта, олорор-турар сиргэ булбатаҕа. Кыра саастаах уолаах ыныҥа уонна ыал иккки кыыс оҕолоро иэстэн турдахтарына: «Оо дьэ, оҕом торобут күнүн бэлэхтэах эбиннин да, хаччым суох...»—диэн мунатыйбыта. Оҕолор итэ «улахан кыһалҕаны» көрөн, хаччы ханна баарын, ону ааҕыахтарын сөбүн эпиттэрэ. Ханна баралдара уонна уоралларга биллэрэ. Ол эрдэгэр кини, улахан киһи, ону бүөйэр, тохтотор онуогар дьэ итинник:

«Тутуллаайаҕыт, сэрэнгин»—диэн, омоҕоччыдыы хаалбыта.

Ийэлэрин, оттон сорохторо эдьиийдэрин курдук саныыр ыныҥнэрин «ыонгулуйа» ылбыт оҕолор ыал дьыэтигэр тиийэн бастаан ааҕ, оттон дьаайык хатааҥнаннарын алдьатан эйбэх хаччыны уорбуттара уонна Григорьевааҕа ааҕаан биэрбиттэрэ. Ону кини, күлүтэр иннэнэт, хаҥ-сабар ытыаһын үрдүгэр түһэрбитэ, арыгы, ас-таҥас бодоҥу ылбыта. Махтанын, маннытаан бэлиэтэ буолуо, уон түөрт саастаах ныыһыгар эссо биир бытыыка арыгыны сыгалаабыта.

Итэ эрдэгэр быстах үйгу быйаҥ олох уһуо суохтаҕа. Ыар буруйу оногобут, сиртэн саҥа сэрбэйэн эрдэ оҕолору түктэри быһыыта үтэйбит, күнүгэн суолта аспыт Григорьева В. К. толуобуйдаах эпиэскэ тэрилэннэ, ону ааҕыстэрэнчэ, ийэ буолар бэлэбиттэн мэтэ.

Н. ЗАХАРОВ,
народнай сэтээтэл.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Таптыыр нэргэннэрим, аҕабыт, эйэбит, аймахпыт, колхобунай тутуу ветерана, пенсионер

САРГЫДАЕВ РОМАН СТЕПАНОВИЧ

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн барыа-барар дьонутар дириҥнэйэн курутуйан турсан иннитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кутуоттэрэ, кийиттэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уэпсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 усл. печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ № ЗАКАЗА 150 с. Чурапча, ул. К. Маркса 12. Тираж 2913.